

5. mi-kor pöty-työs kö-lyök-ku-tya volt, na-pon-ta há-rom-szor ka-pott en-ni. most már csak egy-szer kap. az e-te-té-sek szá-ma most

sü-rü, ke-ve-sebb, sok

6. pöty-työs ak-kor a leg-bol-do-gabb, ha cson-tot kap. min-den nap sze-ret-ne cson-tot kap-ni, de nem kap i-lyen

ki-csit, é-he-sen, gyak-ran

7. pöty-työs sa-ját kis há-zá-ban lakik. ez egy pi-ros ház, és fá-ból ké-szült. a ház, a-mi-ben pöty-työs la-kik

szür-ke, pi-ros, fe-hér

8. pé-ter ma-má-ja nem sze-re-ti, ha pöty-työs a la-kás-ban van, a-mi-kor pisz-kos a lá-ba, nem ma-rad-hat

bent, éhes, kint

9. né-ha pé-ter lá-ba is pisz-kos. i-lyen-kor any-ja le-tő-röl-te-ti ve-le a láb-tör-lőn. a láb-tör-lő ar-ra va-ló, hogy a la-kás ma-rad-jon

tisz-ta, szá-raz, me-leg

10. pé-ter sze-ret pöty-työs-sel ját-sza-ni. gyak-ran e-gyütt ro-han-gál-nak. pé-ter e-lég gyor-san fut, pöty-työs még-is

gyor-sab-ban fut, most fut, ha-za fut

A feladatmegoldások gyorsaságára a következő mutatókat kaptam:

a) 6 perc 21 másodperctől 8 perc 39 másodpercig dolgozott a feladatmegoldással 8 tanuló;

b) 9 perc 2 másodperctől 9 perc 49 másodpercig dolgozott 15 tanuló;

c) 11 perc 22 másodperctől 12 perc 8 másodpercig dolgozott 6 tanuló.

Igaz, a korábban említett – IEA „D” jelű – tantárgyest megoldására a 10 éves korú tanulók csak 4 percet kapnak.

Tanítványaim a mérés időpontjában alig múltak 6 évesek, s megítélésem szerint az olvasástanulás kezdetén már meggyőző eredményeket produkáltak a néma olvasás gyorsaságát illetően. Az eredményesség tekintetében teljesítményük ugyancsak meggyőző:

a) A 6'21"–8'39"-ig terjedő idővel dolgozó 8 tanuló 10 pontos (maximális) teljesítményt ért el.

b) A 9'22"–9'49"-ig terjedő idővel dolgozó 15 tanulóból 13 maximális, két tanuló 9 pontos teljesítményt.

c) A 11'22"–12'8"-ig terjedő idővel dolgozó 6 tanulóból 5 maximális teljesítményt ért el; egy tanuló 9 pontos eredménnyel tevékenykedett.

Végezetül hadd említsem a következőket: volt tanítványaim hangoztató-elemző-összetevő módszerrel tanulták az olvasást, s ezzel a – hagyományos olvasástanítási – módszerrel már az olvasástanulás kezdetén a félév közelében „megdöbentő” teljesítményt produkáltak, mert tevékenységüket módszeresen írásos utasítással szerveztem.

ERDEI SÁNDOR
Nyiregyháza

Rendhagyó oroszórak az általános iskolában

Csulák Mibály a Köznevelés 1975. évi 3. számában írja, hogy sok a probléma az orosz nyelv tanulásában.

Köztudott az is, hogy az 1962-es *Tanterv és Utasítás* elsődleges feladatként „a tanulók beszédkészségének kialakítását és fejlesztését jelölte meg.” (*Tanterv*, 301.)

A jószándékú célkitűzéseket azonban a hatvanas években készült tankönyveknek bizony csak részben sikerült megvalósítaniuk. Ezért a fentebb említett Csulák Mihály-féle megállapítás sajnos napjainkban is igaz. S lényeges változásokra az új tanterv alapján készülő tankönyvek életbe lépéséig nem számíthatunk. De vajon bele kell-e nyugodnunk ebbe a megváltoztathatatlan ténybe? Várjuk meg tétlenül, ölbe tett kézzel az 1980-as évek új orosz könyveit?

Némi leleményességgel – a minden nyelvtanár számára rendkívül hasznos magnetofon tanzalagok felhasználása mellett – teremthetünk alkalmasszerűen *rendkívüli nyelvyakorlási lehetőségeket* is tanítványaink hallás utáni megértésének, beszéd-készségük fejlesztésének elősegítésére.

Ez év júniusában néhány oroszóra – az MSZBT segítségével – meghívtunk iskolánkba egy szovjet katonát.

Gennagyij Melnyikovot – orosz szakos kartársaimmal közösen – „felkészítettük” a rendkívüli oroszórákra.

Elmondtuk neki nagy vonalakban, hogy az általános iskola 5–8. osztályában milyen fontosabb témaköröket ismerhettek meg a tanulók, megmutattuk vendégünknek a tankönyvnek a végén található szójegyzékeket, sőt a tankönyvek olvasmányait is. Megkértük, hogy a tanulókkal való találkozásakor lehetőség szerint szemléltetéssel is színesítse mondanivalóját. (hanglemez, album, jelvények stb.)

A gyerekeket is ráhangoltuk a rendkívüli eseményre: gyakoroltuk a már ismert orosz dalok éneklését, átismételtük a legfontosabb mondatmodelleket, melyekre az orosz anyanyelvű katona látogatásakor várhatóan szükségük lesz.

(Pl. Bemutatkozás; tudakozódás a vendég kereszt-, apai és családnevéről, családjáról, munkájáról, szabad időben végzett tevékenységéről; utazásairól; iskolai tanulmányairól stb.)

E *sokirányú előkészületekkel a tanulók* – idegen ajkúakkal való találkozásakor fellépő – *kultúrsokkját* kívántuk *feloldani*. A vendéget orosz szakos kartársaimmal felváltva hívtuk be egy-egy osztályba, oroszóra.

Az alábbiakban a szovjet katona két látogatásáról kívánok részletesebben beszámolni.

A 6/A osztály tanulói jól felkészültek – tanári irányítással – a vendég látogatására. Az előző évből jól ismert „*A róka és a daru*” című mesét adta elő három gyerek, dramatizálva.

A mesélő tanuló szavaival összhangban cselekvő és beszélő „színeszek” játéka nagy sikert aratott, melyhez a maguk készítette jelmezek, kellékek is hozzájárultak. (gumival felerősíthető rókafej és daruorr.) A szovjet katona megdicsérte őket ügyességükért, jó szövegmondásukért.

Ez a játékos bevezető megadta az óra alaphangulatát. Ezt követően a vendég bemutatkozására került sor. A szovjet katona elmondta rövid önéletrajzát: beszélt szülővárosáról, a családjáról, iskolai tanulmányairól, pályaválasztásáról.

Elmesélte eddigi utazásainak, katonai szolgálatának főbb állomásait és eseményeit. *Elbeszélését* – a beszédmegértést is segítő – *szemléltetéssel kísérte*: a Szovjetunió térképén megmutatta életének eddigi fontosabb színhelyeit; családjáról fényképeket vett elő; szülővárosáról képeslapokat mutatott be a gyerekeknek stb.

Ezután következett a renghagyó oroszóra – a tanulói beszéd-készség fejlesztése szempontjából – legértékesebb része: a gyerekek kérdéseket intéztek a vendéghez. (Jól jött a tanulók előzetes felkészítése, illetve felkészülése: kis cédulákon előre megszerkesztették kíváncsi kérdéseiket.)

Néhány kérdés az elhangzottakból:

- Как тебя зовут?
- Как твоё имя (отчество)?
- Где ты родился?
- Как ты учился в школе?
- Ты любил ходить в школу?

Jóllehet a gyerekek előre megtervezték a kérdéseket, s e munkájukban szótárt, tanári segítséget is igénybe vehettek, mégis nagy *sikerélmény* volt számukra, hogy egy orosz anyanyelvű emberrel beszédbe elegyedtek, s kérdéseikre választ is kaptak.

Igaz, hogy a szovjet katona pergő tempójú feleleteiből csak tanári segítséggel értettek meg mindent, de az általuk „elcsípett” szavak, szókapcsolatok is igen hasznosak voltak, hiszen közvetlen módon érzékelték nyelvtudásuk gyakorlati hasznát.

Mikor a szabad időről esett szó, a vendég elmondta, hogy egy amatőr színtársulat tagja. A tanulók ezt hallván megkérték, hogy szavaljon nekik valamit.

Szimonov: „*Várj reám*” című költeményét választotta bemutatásul a szovjet katona.

A gyerekek feszült figyelemmel hallgatták az érzelemgazdag, művészi előadásban megszólaló verset. Ezután a Lányi Sarolta-féle fordítást ismertettük, bár a költemény ismerős volt a tanulók számára a rádióból.

A Kettőtől-ötig műsorában a vers megzenésített változata is gyakran felcsendül Darvas Iván előadásában. (A gyerekek innen ismerik és szeretik a háborús líra említett gyöngyszemét.)

A katona *hanglemezeket* is hozott magával. A közösen hallgatott számok közül a tanulóknak a „*Moszkvaparti esték*” és az „*Áll egy ifjú nyírfa a réten*” című dal tetszett a legjobban.

Ez utóbbit jól tudják: együtt énekelték a „hanglemezzel”. A rendhagyó oroszóra a gyerekek lelkes nyüzsgésével ért véget: körülvették a szovjet katonát, akitől autogrammot, emléksorokat kértek a raj-, őrsi naplóba és emlékkönyvbe.

A szakosított tantervű 7/A – osztályban – a magasabb órászám következtében – gazdagabb a tanulók szókincse; fejlettebb a beszédképességük.

Két – általuk igen kedvelt – olvasmányt adtak elő *dramatizálva* a vendég tiszteletére. A „*Hogyan szedte rá Lenin a csendőröket?*” című kis történet valamennyi szereplője igen lelkesen vett részt a szibériai Suszenszkoje faluban történt humoros eset megjelenítésében.

„*A baltából jött scsi*” című népmese előadásához jelmezekbe öltöztek a szereplők: az „obsitos katona” régi sapkában, kopott tarisznnyával az oldalán jelent meg a feketekendős „fukar vénasszony” lakásán.

A vendég – hallgatósággal együtt – jót derült a számára gyermekkorából ismerős, humoros mese elhangzásakor. Gratulált a „színészeknek” a könyv nélkül mondott jó szövegtudásért és az ügyes előadásért.

Viszonzásul „*A paraszt és a víziszellem*” című *Lev Tolsztoj-mesét* olvasta fel a tanulóknak. A mese vietnami változatát ötödik osztályból ugyan ismerik a gyerekek, mégis felolvastuk nekik az Áprily Lajos-féle magyar fordítást is.

A szovjet katona önéletrajzi beszámolója az előzőekben elmondottakhoz hasonlóan zajlott le, csak a tanulók tudtak többet kérdezni oroszul. (Itt is voltak előre megtervezett kérdések is.)

Néhány példa a gyerekek kérdéseiből:

- Чем ты занимаешься в свободное время?
- Назови твои любимые романы!
- Любишь ли ты венгерскую бит-музыку?
- Есть ли у тебя брат или сестра?
- Какие предметы ты любил в школе больше всего?

A tanulók többet megértettek a válaszokból, mint a hatodikosok, de a tanári segítségre természetesen szükség volt.

A humor is jelentős szerepet kapott az órán: a „*Tréfák és anekdoták*” című kötetből olvasott fel a vendég néhányat.

Mivel a könyvet a gyerekek többsége elég jól ismerte, gyakran már a tolmácsolás előtt felhangzott a kacagásuk. (Ui. orosz órákon is szoktunk e kötetből szerepek szerint olvasni vagy előadni.)

Az óra befejező részében itt is a zenehallgatásra és az autogramm-gyűjtésre került sor.

Dolgozatomban a tanulók *hallás utáni beszédértésének* és orosz nyelvi *beszéd-készségük fejlesztésének* egy lehetőségéről számoltam be. A rendhagyó oroszórák természetesen egy csapásra nem oldanak meg mindent: általuk az addig passzív vagy félénk gyerekek nem lesznek varázsütésre tolmácsok. De ilyen és hasonló alkalmak feltétlenül hozzájárulhatnak a tanulók önbizalmának fokozódásához, beszédértésük- és -készségük fejlesztéséhez. Kis találékonysággal teremthetünk olyan lehetőségeket, ahol *a gyerekek bemutathatják* egy anyanyelvű vendégnek *orosz tudásukat*, (dramatizálás) kipróbálhatják nyelvtudásukat (beszéd kezdeményezése).

A *közvetlen, érzelmi kapcsolat* pedig feltétlenül hozzájárul az orosz nyelv megszerettetéséhez, ami mindenképpen nyereség mind a tanulók, mind a tanárok számára.

IRODALOM

- [1] *Csulák Mibály*: Új módszer a nyelvtanításban. Köznevelés, 1975/3.
- [2] *Tanterv*: Tanterv és Utasítás az általános iskolák számára. Tankönyvkiadó, Bp., 1962.
- [3] *Lev Tolsztoj*: Az aranyhajú királyleány Európa, Bp. 1978.
- [4] *Sutki i anekdoti*. Válogatta és a jegyzeteket készítette: Dr. Horváth Miklós. Tankönyvkiadó, Bp., 1975.